

Täysistunto

Maanantai 26.6.2017 klo 14.21—16.08

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

Hallituksen esitys HE 51/2017 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 6/2017 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

15.17 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Viime viikolla tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä kävimme laaja-alaista keskustelua työstä, työn merkityksestä ihmiselle, sosiaaliturvasta, perustulosta ja monesta muustakin tähän lakiesitykseen kovin löysästikin liittyneestä asiasta. Koska en pystynyt silloin olemaan koko keskustelua läsnä mutta luin kuitenkin kaikki käytetyt puheenvuorot, halusin tulla vielä tässä toisessakin käsittelyssä käyttämään puheenvuoroni.

Tässä lakiesityksessä siis ehdotetaan kuntakokeilua, jossa kokeillaan työvoima- ja yrityspalveluita alueellisesti, ja tavoitteena on selvittää, onko työllisyyspalvelujen paikka maakunnissa vai kunnissa. Kokeilussa ei sinällään ole mitään vikaa, mutta näin lyhytkestoisena tämä kokeilu tuskin antaa kovin paljon uutta näkökulmaa asiaan. Tästä asiasta koko työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ja kuulemamme asiantuntijat olivat täysin samaa mieltä. Viime hallituskaudella toteutettiin pitkäkestoisia, hyvin tehtyjä kuntakokeiluja eri puolilla Suomea. Näissä kokeiluissa oli riittävän suuri kohdejoukko, riittävän pitkä kokeiluaika, ja tuloksista tehtiin erinomainen yhteenvetoraportti. Viime kaudella tehtyjen kuntakokeilujen perusteella voidaan selkeästi todeta, että kuntakokeilussa olleet kunnat pystyivät vähentämään pitkäaikaistyöttömyyttä. Valitettavasti näitä tuloksia ei ole nyt hyödynnetty, ja nyt tehdään tällainen näennäiskokeilu, joka ei pysty tuottamaan yleistettävissä olevaa tietoa.

Tässä kokeilussa on yksi uusi näkökulma verrattuna aiempiin kuntakokeiluihin. Se näkökulma on juuri se, mitä me sosiaalidemokraatit emme ole voineet hyväksyä, ja se on kuntouttavan työtoiminnan ulottaminen karenssin uhalla yrityksiin. Viimeviikkoinen keskustelu tässä salissa kertoi minulle sen, että monelle on varmaan vaikea ymmärtää kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden elämäntilannetta. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu ihmisille, jotka eivät ole työkykyisiä, eli henkilöille, jotka eivät ole kykeneviä tavanomaiseen työvoimapolitiittisiin toimiin, esimerkiksi palkkatuettuun työhön, työkokeiluun tai koulutukseen. Koska kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat eivät ole työkykyisiä, niin myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

valiokunnassa kuultavina olevat työntajien edustajat totesivat, että yritykset tuskin pystyvät näitä henkilöitä ottamaan työpaikalle niin sanotusti kuntoutumaan.

Asian ymmärtämisessä ongelmana on varmaan osittain se, että meillä on lainsäädännössä toinenkin työkokeilu. Varsinainen työkokeilu on tarkoitettu työkykyisille henkilöille, jotka haluavat kokeilla esimerkiksi sitä, kiinnostaako tietty ala tai ammatti, tai selvittää, onko osaaminen ajan tasalla ja minkälaista lisäkoulutusta on kenties tarpeen hankkia. Tämä työkokeilu on jopa auttanut joitakin henkilöitä saamaan pysyvää työtä kokeilun jälkeen tai ainakin selkeyttämään urasuunnitelmiaan. Tässä lakiesityksessä ei kuitenkaan ole kysymys tästä työkokeilusta vaan työkyvyttömistä ihmisistä, jotka tarvitsevat lähinnä erilaisia kuntouttavia toimenpiteitä.

Toinen tähän liittyvä ongelma on se, että kuntouttavaa työtoimintaa käytetään tällä hetkellä myös lainvastaisesti. Koska hallitus on vähentänyt järjestöissä tapahtuvaa palkkatuetta työtä ja asettanut tälle 3 000 hengen vuosittaisen kiintiön, niin tästä johtuen yhä useampi työkykyinen henkilö ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan, vaikka hänellä ei ole kuntoutuksen tarvetta vaan puute työstä. Riskinä on, että jos tämän kuntouttavan työtoiminnan lainvastainen käyttö jatkuu ja sitä katsotaan sormien läpi, niin tässä lakiesityksessä tarkoitettu työelämäkokeilu johtaakin siihen, että työkykyisiä työttömiä ohjataan tekemään yrityksissä työtä pelkällä työmarkkinatuella ja 9 euron päivittäisellä kulukorvauksella. Tärkeää on huomata, että silloin rikotaan kuntouttavasta työtoiminnasta säädettyä lakia, sillä kuntouttava työtoiminta ei ole tarkoitettu työkykyisille henkilöille.

Arvoisa puhemies! Me tarvitsemme kuntouttavaa työtoimintaa, mutta sinne ei saa ohjata ihmisiä, jotka eivät sinne kuulu, jotka eivät siis tarvitse kuntoutusta. Tarvitsemme myös välityömarkkinoita, sillä ne ovat joillekin hyviä väyliä avoimille työmarkkinoille. Toisaalta meidän on hyväksyttävä se tosiasia, että vaikka meillä olisi täysi työllisyys, kaikki eivät nykyisillä työn tuottavuusodotuksilla avoimilla työmarkkinoilla pärjää. Siksi toivon, että järjestöissä tehtävää, yhteiskunnallisesti tärkeää työtä arvostettaisiin niin paljon, että nähtäisiin järjestöjen arvo myös työllistäjinä. Järjestöissä on paljon tekemätöntä työtä muun muassa lasten, nuorten ja vanhusten parissa, jota nekin henkilöt, jotka eivät avoimilla työmarkkinoilla pärjää, voisivat tehdä. Samalla he voisivat myös kokea olevansa merkityksellinen osa yhteiskuntaa.

15.22 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tällä ehdotetulla lailla on kerrotusti tavoitteena helpottaa maakuntamalliin siirtymistä siten, että tuetaan maakuntamalliin siirtymistä pohjustamalla työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun siirtämistä maakunnille sekä mahdollistamalla työllisyyspalveluiden kehittäminen. Nyt onkin kysyttävä hallitukselta: Onko tämäkin sellaista lainsäädäntöä, mikä pitäisi laittaa jäihin siihen asti, kunnes kokoomus saa tiristettyä valinnanvapauden ja yksityisten terveysfirmojen kermankuorinnan sote-uudistukseen? Ministeri Risikkohan tuli tänään julkisuuteen sanomalla, että maakuntamalliin liittyvät lait on laitettava jäihin, kunnes kokoomus saa haluamansa, jos perustuslakivaliokunta päätyykin hankaloittamaan kokoomuksen suunnitelmia. Mitä siis tehdään näille maakuntauudistukseen liittyville lukuisille ja ainakin osittain positiivisille edistys Hankkeille, jos koko isoa uudistusta lähdetäänkin kaatamaan politikoinnin takia?

15.23 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Lakiesityshän koostuu periaatteessa kahdesta elementistä:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

Ensinnäkin tässä on yleisempi kuntakokeilu, jonka tavoitteena on koota työttömien TE-palveluja paremmin yksiin käsiin ja seurata, mitä vaikutuksia tällä on. Tällainen kuntakokeilu on sinällään hyvä asia, sellaista tarvitaan, ja työttömien palvelujen nykytilanne huomioon ottaen se on ehdottoman tärkeä. Tämän lakiesityksen kuntakokeilun ongelmana kuitenkin on, että kokeilunäkökulmasta se on metodisesti huonosti toteutettu. Ensinnäkin siinä on kytkös maakuntamalliin, mutta ajoitus on hoidettu niin, että käytännössä, mikäli maakuntamalli toteutuu, kunnilla ei tulisi olemaan juurikaan roolia TE-palvelujen järjestämisessä tai jos niillä joku rooli tulisi olemaan, siitä olisi päätettävä ennen kuin kokeilu on valmis. Toiseksi itse kokeiluun liittyy eräitä metodologisia ongelmia: kokeilu on aloitettu ilman riittävää tutkijakonsultaatiota, ja kokeilun arvioinnista ei ole tällä hetkellä edes rakennustelineitä vielä pystyssä. Kuntakokeilu siis sinällään on positiivinen asia, mutta tällaisenaan toteutettuna siitä ei ole odotettavissa kovin suurta apua meidän TE-palvelujen järjestämiseen.

Toisena elementtinä tässä on työelämäkokeilu, joka on monella tavalla ongelmallinen. Vasemmistolle tietysti ongelmallista on se, että siinä ihmisiä pakotetaan töihin ilman palkkaa, ja se, että ne ihmisryhmät — kuten tässä edellinen puhuja totesi — jotka tässä näin ovat kohteena, koostuvat lähinnä työkyvyttömistä ihmisistä, lain mukaan pääsääntöisesti työkyvyttömistä ihmisistä. Ongelmallista on myös, että näissä kokeilukunnissa ei enää olisi saatavilla kuntouttavaa työtoimintaa, joka kaikista ongelmista ja väärinkäytöksistään huolimattakin on joillekin ihmisille ollut pelastusrengas ja se kaikkien paras vaihtoehto. Kolmas ongelma, mikä tähän liittyy, on se, että kaikki kuullut asiantuntijat ovat hyvin skeptisiä sen suhteen, että niitä aitoja työympäristöjä, joissa työelämäkokeilua pitäisi sitten harrastaa, ei löytyisi ainakaan siltä yrityspuolelta, jota tässä erityisesti on yritetty painottaa. Eli työelämäkokeiluun liittyy paljon periaatteellisia ongelmia, paljon hävittävää ja tuskin mitään voitettavaa.

Tästä syystä me kannatimme ensimmäisessä käsittelyssä sellaista ratkaisua, jossa kuntakokeilu oltaisiin toteutettu ilman tätä työelämäkokeiluosiota. Näin oltaisiin saatu se hyvä, mitä tästä lakiesityksestä ylipäätään on saatavilla, kuitenkin ilman niitä ongelmia, jotka tähän liittyvät. Hävisimme äänestyksen, ja meillä on käsittelyssä suurin piirtein sellainen lakiesitys, jota hallitus alun perin aikoikin, ja nyt toisessa käsittelyssä on kysymys siis siitä, onko kuntakokeilu työelämäkokeilun kanssa parempi vaihtoehto kuin ei kokeilua lainkaan.

Koska kuntakokeilusta saatavat hyödyt ovat meidän arviomme mukaan heikkoja ja tulevat myöhässä, mikäli niitä ylipäätään saadaan, ja työelämäkokeiluun liittyvät ongelmat ovat ilmeisiä, vahvoja ja periaatteellisia, olemme päätyneet siihen, että kuntakokeilu työelämäkokeilun kanssa on huonompi vaihtoehto kuin ei kokeilua lainkaan.

Siksi esitän, että lakiesitys hylätään.

15.28 Kari Uotila vas: Arvoisa herra puhemies! Kuten tuossa edustaja Kontula ja muun muassa edustaja Mäkisalo-Ropponen hyvin perustelivat, tähän sisältyy aika paljon tällaisia periaatteellisia ongelmia. Jokainen me ymmärrämme, että kun on kysymys työkyvyttömästä henkilöstä, niin hän tarvitsee monestakin syystä kuntouttavaa työtoimintaa: elämänhallintansa, työkykynsä palauttamisen, työmarkkinoille palaamisen näkökulmasta ja niin edelleen. Me vasemmistossa olemme olleet pitkään huolissamme, että näihin sisältyy aika-moisia väärinkäytön ja hyväksikäytön mahdollisuuksia. Ja kun nyt sitten on riskinä se, että käytännössä työkyvyttömiä ihmisiä pakotettaisiin sellaiseen kokeiluun, joka ei heitä koske

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

ja päinvastoin, niin se on kyllä hyvin kyseenalaista. Ottamatta nyt kantaa edustaja Mäkelän kannanottoon siitä, että tämäkin liittyy laajasti ottaen maakuntauudistukseen, joka liittyy laajasti ottaen sote-uudistukseen ja tähän poliittiseen kauppaan, joka puolitoista vuotta sitten tehtiin, se on toinen ulottuvuus ja tekee pikkasen kyseenalaiseksi tämänkin lainsäädännön hyväksymisen tässä yhteydessä, kun koko tämä poliittinen kauppa kokonaisuutena taitaa olla pikkasen katkolla.

Mutta näillä perusteilla, arvoisa puhemies, kannatan edustaja Kontulan tekemää hylkäysehdotusta.

15.29 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On syytä muistaa kuitenkin, että kunnilla on tänä päivänä lakisääteisesti velvollisuus maksaa työmarkkinatuen kuntaosuus, 300 työttömyyspäivän jälkeen 50 prosenttia, ja sitten 1 000 päivän jälkeen se menee 70 prosenttiin. Tämä kuntavelvollisuus on olemassa jo. Tätä kautta minun mielestäni, kun kunta vastaa sen ihmisen elämän aika monesta isosta asiasta ja työtön asuu jossakin kotikunnassa kuitenkin, on aivan luonnollista, että kunnalle annetaan mahdollisuus sitten erilaisella lainsäädännöllä vaikka kokeilun kautta kokeilla, pystytäänkö näitä ihmisiä ohjaamaan jollakin keinolla sille tielle, jonka toisessa päässä on saada jonkunasteinen työpaikka ja ruveta pärjäämään omillaan. Se on sen ihmisen kannalta aivan välttämättömän hyvä asia. Minun on vaikea ymmärtää sitä kritiikkiä, mitä oppositio esittää tässä asiassa.

Tämä kokeiluhan kestää vain vuoden 2018 loppuun. [Heli Järvinen: Se on se ongelma!]
— Ei se mikään ongelma ole, mutta tässä on se hyvä asia, että kunnat velvoitetaan ja kunnille annetaan mahdollisuus luoda työpaikkoja ihmisille, jotka eivät muuten työllistyisi. — Kotikunnassani Ilomantsissa tällaista kokeilua on ollut aikaisemmin oma-aloitteisesti ilman, että siinä on ollut kenenkään muun panosta. Työvoimahallinto on totta kai ollut jollakin keinoin mukana, mutta kunta on menestynyt siinä alussa minun mielestäni erittäin hyvin. On moni ihminen pystytty ohjaamaan työhön, ja moni on saanut jopa pysyvän työpaikan. Ei kannata nyt ehkä jokaista uutta kokeilua tai esitystä ampua vain sen tautta alas, että se on hallituksen esitys.

Minun näkökulmani on se, että kun saadaan uusia työpaikkoja syntymään tähän maahan, vienti lähtee vetämään, se luo sitten niitä niin sanottuja vähemmän koulutusta vaativia töitä, koska monesti pitkäaikaistyöttömällä henkilöllä on sellainen tausta, että hänellä ei ehkä se koulutus pohja ihan ole kunnossa. Mutta kun työpaikkoja on tarjolla, se luo myös niitä vähemmän koulutusta vaativia työpaikkoja, joita tässä maassa on todella paljon. Tekemätöntä työtä, kuten tiedämme, on todella paljon. [Puhemies koputtaa] Ei tarvitse kuin katsoa jokaisen kuntataajaman kadut ja puistot, niin kyllä siellä tekemätöntä työtä on vaikka kuinka paljon. Ei pidä olla ennakkoluuloinen. Minun mielestäni on tärkeätä, että työtön saa töitä.

15.31 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Oikeastaan tuossa edustaja Hoskonen puheenvuorossa tulivat kaikki ne perusteet, joiden vuoksi me vastustamme tätä työelämäkokeilua mutta vain päinvastoin perusteltuna.

Me kaikki olemme yhtä mieltä siitä, että on hyvä, jos työttömiä kannustetaan töihin, mutta tässä työelämäkokeilussa, joka tulee kuntoutuksen työtoiminnan tilalle, puhutaan nimenomaan työkyvyttömistä ihmisistä, ei välttämättä ihmisistä, joilla on heikko koulustausta. Siellä voi olla hyvin pitkälle koulutettuja ihmisiä, mutta siellä on ihmisiä, joilla voi olla rankkoja päihdekokemuksia, hyvin syvää masennusta, muita tekijöitä, joiden takia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

nämä ihmiset ovat työkyvyttömiä. Juuri siksi heille on tähän asti tarjottu kuntoutusta, koulutusta, terveys- ja sosiaalipalveluja ja niin edelleen. Nyt tämän työelämäkokeilun avulla ja tuella kaikki nämä kuntouttavat mahdollisuudet viedään heiltä pois ja ainoana mahdollisuutena tilalle tulee se, että yksityinen yritys työllistää heidät. Siinä piilee se ongelma, koska ainakin Suomen Yrittäjien mukaan ei hevillä löydy sellaisia yrittäjiä, jotka ottavat työkyvyttömiä ihmisiä omille harteilleen, vastuulleen kannettavaksi. Tähän puuttuu myös Kuntaliitto, joka sanoo, että paljon tätä kokeilua tarkoituksenmukaisempaa olisi jakaa asiat kahteen erilaiseen palvelumuotoon eli perinteiseen kuntouttavaan työtoimintaan ja sen rinnalle tulevaan työelämäkokeiluun, jolloin nämä voisivat vahvistaa ja tukea toisiaan, kun nyt tehdään niin, että näillä kokeilualueilla, Lapissa, Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa, työkyvyttömät ihmiset ovat oikeutettuja vain työelämäkokeiluun, eivät enää kuntouttaviin toimiin. Siinä on se iso ongelma.

15.33 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Tämä kuntakokeilua koskeva laki on todellakin nyt toisessa käsittelyssä, ja joudumme pohtimaan sitä, että kun tässä on yksi huono asia, niin kannattaako haudata koko kokeilu. Itse oikeastaan ajattelen niinpäin, että nyt kun tässä koko tämä maakuntauudistuksen ikään kuin aikataulu on kyseenalainen ja saattaa tulla viivästystä siihen liittyen, niin tämä kokeilu nimenomaan kannattaa toteuttaa, koska silloin meillä jää aikaa tämän jälkeen katsoa, kumpi on parempi malli: se, että me siirrymme maakunnalliseen työvoimapalvelujärjestelmään, vai se, että me siirrymme kunnalliseen työvoimapalvelujärjestelmään.

Kun viime kaudella toteutettiin kuntakokeilu, niin sen tuloksia on pystytty jo arvioimaan. Siinähan ajatus on ollut hyvin pitkälle se, että meidän sosiaali- ja terveyspalvelut ja meidän työllisyyspalvelut vaikeasti työllistyvien kohdalla integroidaan kiinteämmin toisiinsa ja sen jälkeen kunta, joka on ihmistä lähempänä, on antanut ne palvelut, yrityskontaktit ja muut, jotta ihmiset olisivat työllistyneet. Ja kun katsotaan työllisyyden hoidossa niiden kuntien tuloksia, jotka ovat olleet mukana kuntakokeilussa, ja kun katsotaan niiden kuntien tuloksia, jotka eivät ole olleet, ja katsotaan työllisyysastetta maassa keskimäärin, niin kuntakokeilukunnissa työttömyys nousi huomattavasti vähemmän kuin maassa keskimäärin. Mielestäni tämä voi kertoa siitä, että siellä on onnistuttu paremmin näissä palveluprosesseissa, joissa vaikeasti työllistyviä on onnistuttu saattamaan työmarkkinoille tai ainakin jatkopolkua pitkin koulutukseen ja aktiivisiin toimenpiteisiin. Siinä mielessä itse pidän hyvänä tätä kuntakokeilua tästä näkökulmasta, mutta toivon, että hallitus aivan aidosti katsoisi, mitä tuloksia tulee maakuntatasolla toteutetuissa kokeiluissa ja mitä sitten niissä, jotka ovat tapahtuneet yksittäisissä kunnissa. Ja mitä tulee tähän kuntakokeiluun...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Joo, voitte siirtyä puhujapöytäntöön. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Kuvittelin, että pystyn olemaan tiiviimpi kuin sitten pystyinkään. — Mutta mitä tulee tähän kuntouttavaan työtoimintaan ja siihen, että sitä nyt mahdollistettaisiin näissä yrityksissä, niin siihen todella liittyy niitä ongelmia, mistä mielestäni edustajat Kontula ja Mäkisalo-Ropponen täällä ansiokkaasti kertoivat. Mutta itse mietin sitä siitä näkökulmasta, että kun kyse on enemmänkin valvontaongelmasta ja väärinkäytöksen mahdollisuudesta, niin nyt jos tätä kuntouttavaa työtoimintaa kokeillaan itse asiassa Porissa, Kuopiossa, Siilinjärvellä ja me tiedämme ne kunnat, missä sitä kokeillaan, niin nyt ne kunnat on ikään kuin pi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

dettävä luupin alla, että siellä näitä väärinkäytöksiä ei tule. Ymmärrän hyvin tämän periaatteellisen ja ideologisen näkökulman ja olen siitä samaa mieltä enkä halua laajentaa tätä kuntouttavaa työtoimintaa yrityspuolelle, koska siihen liittyy paljon ongelmia. Mutta siihen en tällä perusteella olisi valmis, että tällä perusteella haudattaisiin koko kokeilu, joka selvästi on tuonut hyviä tuloksia valtavan työttömien joukon elämään. Harmittaa tietenkin se, että tuo pykälämuutos ei tässä salissa mennyt läpi, mutta tuntuu mielestäni siltä, että siihen ei ehkä kannata mennä, että sillä perusteella kaadettaisiin koko kokeilulainsäädäntö.

Mitä tulee tähän kokeilun aikatauluun, niin kannattaa katsoa valiokunnan mietintö, jossa hallituspuolueet ja koko valiokunta yksimielisesti olivat sitä mieltä, että kokeiluaikaa pitäisi pidentää, koska tässä on niin lyhyt aika, että siitä ei ehkä pystytä saamaan ulos niitä tuloksia, mitä tämäntyyppisellä kokeilulla haluttaisiin, ja koska ei ole tehty sitä ikään kuin ennakkotyötä, jossa olisi katsottu tätä tutkimusasetelmaa, niin siinäkin mielessä on järkevämpää katsoa sitä tutkimusasetelmaa tämän kokeilun aikana eteenpäin ja sen lisäksi pidentää sitä kokeiluaikaa. Ja varsinkin jos maakuntahallinto viivästyy, niin silloin meillä on hyvät perusteet pidentää sitä aikaa. Toivon, että tämä viesti menisi ministerille läpi, koska sen takana oli koko valiokunta ja koska ennen muuta, voisi sanoa, ehkä hallituspuolueet vielä kiihkeämmin halusivat tätä kokeilua pidentää, mutta se jäi sinne ponnen tai toivomuksen tasolle.

15.38 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen, kyllä minä ihmettelen valitusta siitä, että täältä ammutaan kaikki alas, kun me olemme parhaillaan 10. kohdassa päivän epistolaa ja tähän mennessä kaikki on nuijittu yksimielisesti läpi. Ei kaikkea ammuta alas, mutta ne kaikkein huonoimmat esitykset yritetään edes torpata.

Kokeilun lyhyys: Minä en usko, että kukaan, joka oikeasti on ollut kuntouttavan työtoiminnan, sen oikean kohderyhmän, kanssa tekemisissä, uskoo, että nämä ihmiset ehtivät tämän kokeilun aikana sellaiseen kuntoon, että he työllistyvät avoimille työmarkkinoille. Tämä ei vain ole realismia tässä maailmassa. Ja jos siellä joku sellaisessa kunnossa onkin, niin sitten hän on väärässä paikassa: sitten hänen ei kuuluisi olla kohderyhmässä lainkaan. Siinä on niin monta steppiä kuntouttavan työtoiminnan ja avoimien työmarkkinoiden välillä, että ihmiset eivät vain juokse sitä matkaa näin lyhyen kokeilun aikana.

Minä ajattelen samoista lähtökohdista juuri toisinpäin kuin edustaja Filatov tässä äsken. Minä ajattelen, että työelämäkokeilu itsessään on niin iso periaatteellinen ongelma — se on pieni osa tätä kokeilua, ja se on pieni osa valtiosta käsin, mutta se on hirvittävän iso asia niiden yksittäisten työttömien oikeuksien, elämänhallinnan ja mahdollisuuksien näkökulmasta — että sen takia minun mielestäni tämä painoi vaakakupissa enemmän kuin kokeilusta mahdollisesti saatavat hyödyt, jotka tosiaan huonon suunnittelun vuoksi todennäköisesti jäävät vähäisiksi ainakin asiantuntijakuulemisten perusteella.

15.40 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskoselle haluan todeta sen verran, että tuskin tällaista kokeilua on Ilomantsissa tehty, sillä tähän saakka laki on määritellyt, ettei kuntouttavaa työtoimintaa ole saanut tehdä yrityksissä. Kuntouttavaa työtoimintaa on tähän saakka toteutettu kunnissa ja yhdistyksissä, ja henkilöllä on ollut tämän ansiosta koko ajan tuki, kuntoutus ja ohjaus mukana tässä kuntouttavassa työtoiminnassa, ja nyt kun tämä siirtyy yrityksiin osittain, niin se tarkoittaa, että nämä työkyvyttömät henkilöt vain heitetään sinne yrityksiin ja he saavat siellä hengailia omalla tavallaan. Tämä on se syy, minkä takia myöskin työnantajat valiokunnan kuulemisissa sanoivat, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

ei heillä ole mahdollisuutta ottaa näitä työkyvyttömiä ihmisiä sinne yrityksiin hengailemaan ja olemaan eikä heillä ole mahdollisuutta antaa sitä tukea, ohjausta ja kuntoutusta, mitä nämä ihmiset tarvitsisivat.

15.41 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa puhemies! Missään nimessä en ole tarkoittanut sitä, että kukaan lähetettäisiin roikkumaan jonnekin työpaikalle väkisin, ei tietenkään, kyllähän siinä omaa tahtoakin pitää olla. [Välihuuto] Kotikunnassani Ilomantsissa meillä on ollut... — Arvoisa edustaja Järvinen, te tunnutte kaiken tietävän, mikä on tietysti erittäin hieno asia, koska itse en sellainen tunne olevani. — Joka tapauksessa kunta on Ilomantsissaakin toiminut aktiivisesti omilla rahoillaan. Niitähän saa käyttää yleisen toimivallan puitteissa, mitä lämpimästi kannatan, perustuslain mukaan. Me olemme tehneet monta semmoista yhteistyöprojektia muun muassa yrittäjien kanssa, saaneet ihmisille töitä jonkun verran. Ei tietenkään kaikessa ole onnistuttu, mutta ennakkoluulottomasti asioita on katsottu ja etsitty, ja monta tapausta on onnistunut, siitä olen iloinen. Siellä on myös tämä Honkalampi-säätiön Kaski-toimintakeskus ollut käytössä, ja kun se on ollut hyödyllinen toimipiste joskus, niin sellaista toimintaa tuen. On myös Lähimmäispalvelukeskus Iljala, joka toimii ja auttaa pulassa olevia ihmisiä. Elikkä olemme omalla aktiivisuudellamme olleet mukana tässä työssä, ja siksi kannatan lämpimästi sitä, että tällaisia kokeiluja tehdään.

Kokeilu on näin lyhyt, ja edustaja Filatov aivan oikein totesi, että valiokunta on tässä asiassa käynyt pitkän keskustelun siitä, voisiko kokeilu olla pidempi. Sitä kyllä kannatan, että se olisi pidempi. Mutta tärkeää on kuitenkin, että se iso kuva menee siinä, että saisimme tähän maahan ihmisille aidosti töitä, poistaisimme byrokratiaa mahdollisimman paljon, saisimme uusia työpaikkoja, minkä jälkeen niitä vähemmän ammattitaitoa vaativia töitäkin tulisi siinä ikään kuin kylkiäisenä. Hyvin menestynvä yritys esimerkiksi voi vaikka haluta palkata henkilön piha-alueita siistimään, koska monella yrityksellä sekin on merkittävä imagokysymys, että kaikki näyttää hyvältä.

Tämä on yksi mahdollisuus, ja sitä alkäämme vastustako. Ymmärrän toki, että näihin liittyy ongelmia, mutta kuten ihmiselämässä yleensäkin, enpä niitä ongelmattomia asioita kovin paljon tiedä.

15.43 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa puhemies! Tärkeintähän tässä on ymmärtää, että tässä on kyse kokeilusta, ja niin kuin tässä edustaja Filatov asiantuntevasti kertoi, kuntien kokemuksista tässä asiassa voidaan jo jotain oppia, mutta tärkeä tilanne ja uusi tilannehan tässä on myös se, että tämä uusi kokeilu on mahdollisuus myös yrityksille, eikä niin kuin täällä on annettu ymmärtää, että nämä kaikki siirtyvät nyt yritysten vastuulle. Kyllähän tässä selkeästi kunnat kantavat edelleen suuren vastuun, ja siksi en oikein ymmärrä, että ideologisista syistä tätä kokeilua nyt sitten vastustetaan. Annetaan mahdollisuus näihin tehtäviin, ja työllistämiskokeiluun pitää tietenkin semmoiset ihmiset laittaa, joille se mahdollisesti sopii, niin että kyllähän tässä harkintaa käytetään monilla osilla. Ja kyllä sitten sen verran pidän yrittäjienkin puolta, että ne yrittäjät, jotka ottavat henkilön kokeiluun, totta kai katsovat, että heillä on myös resurssit ja aikaa hoitaa sitä vastuullista tehtävää. Ei sinne hengailemaan kukaan ketään ota.

15.44 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! En lainkaan kuvittele tietäväni kaikkea, mutta sen verran olen saanut työttömiä kouluttaa tässä elämässä, että tiedän, että pakolla ei vaan hyvää tule. Edustaja Hoskonen, juuri siinä piilee yksi iso ongelma, että tähän työelä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

mäkokeiluun työkyvyttömän pitkäaikaistyöttömän on pakko lähteä karenssin uhalla. STTK esimerkiksi sanoo, että kokeilu voisi olla ihan kannattavakin, jos työttömällä olisi oikeus kieltäytyä työkokeilusta ilman seuraamuksia, mutta kun tätä ei ole, toivon, että teette tämän muutosesityksen.

Mitä tulee yrityksiin, niin olen iloinen, että se nousi esiin, koska itselläni ei ole mitään ideologista painolastia, ja itse asiassa ihmettelen sitä, onko todella yrittäjiä kuultu ja minkä verran, kun moni yrittäjä tuntuu olevan kohtuullisen sekaisin nyt erilaisista mahdollisuuksista — meillä on koulutusopimuslaisia, meillä on rekrytointikokeilussa olevia, nyt meille tulee vielä työelämäkokeilussa olevia. Ja kun yrityksen päätehtävä usein on, ja yleensä on, kuitenkin tuottaa voittoa eikä huolehtia suomalaisten koulutuksesta, työllistämisestä ja vielä työkyvyttömien kuntouttamisesta, niin yritykselle asetetaan vaan aika isoja haasteita, ja toivoisin, että yrittäjiä kuunneltaisiin myös entistä vahvemmin näissä kysymyksissä.

15.45 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Hoskonen, teidän mielestänne ei ketään pidä väkisin laittaa, mutta siitähän nimenomaan tässä on kysymys. Ainoa uusi asia, joka tähän työkokeiluun liittyy, on se, että ihmisiä voidaan nyt laittaa myös väkisin näihin palveluihin. Sosiaalihuoltolain 17 § on antanut tähänkin asti kyllä mahdollisuuden kuntoutukseen aidoissa työympäristöissä, se ei ole se ongelma, mutta nyt ihmisiä voidaan pakottaa sinne minimitoimeentulotuen menetyksen uhalla, mikä on kuitenkin yhtä lailla sama kuin väkisin. Puhutaan ihmisen viimesijaisesta toimeentulosta.

Edustaja Pakkanen, te uskotte, että vain ne laitetaan näihin aitoihin työympäristöihin, jotka sinne sopivat, eikä ketään hengailemaan. Se perusongelma onkin se, mihin laitetaan sitten ne, jotka eivät sovi, kun kuntouttava työtoiminta näistä kunnista lopetetaan. Miten heille käy? Mihin he menevät? Mitä heille tarjotaan? Vai eikö mitään? [Heli Järvinen: Hyvä kysymys!]

15.47 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä edustaja Kontulan lopussa esittämä kysymys on juuri se oleellinen asia. Tämä on kuntienkin näkökulmasta hieman hankala tilanne: Monet kunnat ja yritykset meillä valiokuntakuulemisissa totesivat, että on todennäköisesti hyvin vaikea löytää sellaisia yrityksiä, jotka ottaisivat työelämäkokeiluun kuntouttavan työtoiminnan kriteerit täyttäviä henkilöitä. Sen sijaan halua voisi olla ottaa niitä henkilöitä, jotka eivät täytä niitä kriteereitä, ja silloin ajaututtaisiin taas tilanteeseen, jossa tätä työelämäkokeilua käytettäisiin väärin. Silloin ennemminkin pitäisi käyttää palkkatuetta työtä, joka ikävä kyllä on kärsinyt vähän inflaatiosta viime aikoina, koska resursseja palkkatyöhön tai palkkatukirahoja on ollut liian vähän, ja erityisesti järjestöjen kohdalla, jotka useimmiten työllistävät juuri niitä työttömiä, jotka ovat vielä hiukan kauempana niistä avoimista työmarkkinoista ja kilpailluimmista työmarkkinoista.

Itse asiassa samaa tavoitetta voitaisiin paremmin lähestyä sitä kautta, että lisättäisiin järjestöjen palkkatukirahoja. Silloin kun ihminen on lähempänä työmarkkinoita mutta hänellä on vielä niitä esteitä, että hän ei kelpaa ikään kuin kovasti kilpailuille markkinoille, palkkatuki on ollut oivallinen keino auttaa ihmistä eteenpäin. Mutta nyt meillä järjestöjen rahat ovat vähissä ja järjestöjen varsinaiselle, sataprosenttiselle tuelle on asetettu jopa katto ja olemme tilanteessa, jossa monessa kunnassa ei ole ollenkaan käytetty näitä järjestöjen työllistämismahdollisuuksia sen vuoksi, että rahat ovat olleet jo viime vuoden puolella sidotut.

Mutta mitä tulee tähän kokeiluun kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuudesta yrityksissä, niin sitä hakivat kunnat itse. Toivon, että he ovat oikeasti miettineet sen, miten tä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

män polun rakentavat, koska silloin kun ei ole tätä perinteistä kuntouttavaa työtoimintaa käytössä, voidaan joutua tilanteeseen, että ei löydy minkäänlaisia palveluita tälle kohde-ryhmälle, ja se olisi mielestäni kaikkein surullisin lopputulema. Mutta se riski tässä todella on olemassa.

15.49 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Jos kuntouttavaa työtoimintaa todellakin ryhdytään tekemään yrityksissä, niin ensimmäinen kysymys on se, mistä se yritys löytyy. Se on hyvin kaunis ajatus, mutta myös hyvin utopistinen ajatus, että yrittäjät ottavat hyvää hyvyttään työntekijöitä sinne. Varmasti joku saattaa ottaakin, mutta ei suuressa mittakaavassa, koska yrityksissä täytyy tehdä sitä yrityksen perustyötä ja siellä ei riitä ohjaajia. Tämä on se iso ongelma siinä. Tämä on sen kaltainen asia, että tässä on olemassa iso vaara, että nämä ihmiset, jotka tarvitsisivat kuntouttavaa työtoimintaa, huomaavat, että he eivät enää kelpaa mihinkään. He eivät ole minkään arvoisia. Kukaan ei ota heitä, kukaan ei halua heitä. Mitä se tekee ihmiselle itselleen?

Nyt täytyy muistaa se, mitä yrittäjät sanoivat tässä olisiko nyt ollut kolme vai neljä viikkoa sitten, että emme me tarvitse työpaikoilla ilmaista työväkeä, me tarvitsemme osaavaa työväkeä. Ja kun siellä nyt on koulutuspuolelta työssäoppijoita ja sitten on kuntouttavan työtoiminnan tekijöitä, niin kertokaa minulle, mitkä ovat niitä yrityksiä, minkä kaltaiset yritykset pystyvät selviytymään tästä asiasta. Onko yrityksiltä kysytty? Onko sieltä sanottu, kuinka monta työpaikkaa tai kuntouttavaa työpaikkaa tätä kautta löytyy?

Palkkatuki on se asia, mitä me tarvitsisimme tässä maassa. Se hyödyttää kumpaakin. Se yleensä hyödyttää sitä järjestöä, missä tehdään palkkatuettua työtä, ja se hyödyttää sitä henkilöä, joka tekee sitä palkkatuettua työtä. Siinä kumpikin saa jotakin, mutta tässä nyt tuntuu siltä, että on pantu silmät kiinni ja sanotaan, että nyt yrityksiin ilmaista työvoimaa saadaan tällä, saadaan Suomi nousuun. Mutta ilmainen työvoima ei ole sama kuin osaava työvoima, joka pystyy tekemään ja selviytymään siitä työstä, mitä siinä täytyy tehdä.

Näitä asioita pitäisi ajatella vähän pitemmälle. Tämä on jälleen kerran asia, joka näyttää paperilla hyvältä mutta käytännössä varmasti kaatuu.

15.51 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa puhemies! Onko yrittäjiä kuultu — kyllä tässä ainakin työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on omassa mietinnössään kuullut Suomen Yrittäjiä, ja heidän lausuntonsa on siellä huomioitu. Se on selvä, että tämä kuntouttava työtoiminta on yrityksille haasteellinen tilanne, mutta itse tiedän, että kyllä palveluilla ainakin, kaupan alalla, yrittäjät ottavat sinne jonkun verran. Ei tällä toki työttömyysongelmaa poisteta, mutta pidän tärkeänä, että tämäkin kokeilumahdollisuus yrityksille annetaan, ja he sitä myös jossain määrin kyllä käyttävät.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä edustaja Järvinen.

15.51 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Itse toivon vilpittömästi, että tämän kokeilun turvin löytyy niitä helmiä, löytyy sellaisia onnistumisia, joissa jotkut kuntouttavaa työtoimintaa kaipaavat pitkäaikaistyöttömät, elämänhallinnaltaan hieman hukassa olevat ihmiset, löytäisivät elämälleen uuden uran ja yritys saisi osaavaa työvoimaa. Mutta harmillista on se, että vaikka näitä helmiä löytyisi, ne löytyvät nyt niiden toisten kuntalaisten selkänahasta eli niiden kuntalaisten, jotka kaipaavat kuntouttavaa työtoimintaa vielä kipeämmin, jotka eivät pääse työelämäkokeiluun yrityksiin mutta joilta kuitenkin viedään erilai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 76/2017 vp

set kuntoutus- ja terveys- ja sosiaalipalvelut sen tiimoilta pois, että muunlainen kuntouttava työtoiminta näissä kokeilukunnissa loppuu, ja siihen toivoisin muutosta. Rinnakkain nämä voisivat vielä toimia hyvin.

Mitä tulee tähän itse kokeiluun, kokeilut ovat ilman muuta hyviä, mutta kuten hyvin moni asiantuntija ja myöskin valiokunta kuultuaan kaikki asiantuntijat on todennut, tämän kokeilun pitäisi olla pidempi. Tällaisena esityksenä se kestää vain ensi vuoden eli vuoden 2018 loppuun asti, kun moni on esittänyt, että sitä voitaisiin jatkaa vähintään vuoden 2020 loppuun asti. Sitä toivoo myös työelämävaliokunta.

15.53 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nyt kun kuuntelen tätä, niin minä luulen, että kuntouttava työtoiminta ja palkkatuettu työ jotenkin nyt sekoittuvat keskenään tässä keskustelussa.

Palkkatuetussa työssä olevat ihmiset ovat kuitenkin työkykyisiä sillä tavalla, että osa heistä jopa siirtyy avoimille työmarkkinoille oltuaan jonkun aikaa tässä palkkatuetussa työssä tai sitten jatkaa siellä yhdistyksessä yhteiskunnallisesti tärkeitä tehtäviä vanhusten, nuorten tai lasten parissa. Mutta nyt kun me puhumme kuntouttavan työtoiminnan asiakkaasta, niin kuntouttavan työtoiminnan asiakas on todellakin ihan jotain muuta. Hän on siis työkyvytön henkilö, jonka voimavarat ovat todella pieniä. Voi olla, että hän joutuu opettelemaan päihteetöntä elämää tai sitä, miten siellä jossakin yhteisössä jaksaa olla kaksi tai kolme tuntia, ja sekin voi viedä jo kaikki voimat tältä ihmiseltä.

Minä nyt luulen, että me emme puhu samasta ihmisryhmästä, kun täällä käydään tätä keskustelua, kuka voi siirtyä yrityksiin tekemään kuntouttavaa työtoimintaa. Minun mielestäni tämä asia pitäisi nyt selkeyttää ennen kuin tätä keskustelua jatketaan. Me puhumme kahdesta aivan täysin eri asiasta.

15.54 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Edustaja Pakkanen, Suomen Yrittäjiä tosiaan kuultiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, ja Suomen Yrittäjät totesi, että he suhtautuvat erittäin skeptisesti siihen, että sellaisia yrityksiä löytyisi, joihin näitä henkilöitä sitten voitaisiin sijoittaa varsinkin tässä tilanteessa, kun yrityksiin on tarjolla paljon muutakin erilaista yhteisen hyvän puolesta tehtävää työtä ja harjoittelutoimintaa.

Minäkin ehkä haluaisin takaisin semmoiseen maailmaan, jossa työelämä oli sama kuin elämä ja kaikki osallistuivat siihen kykyjensä mukaan, jossa oli hyvin poikkeuksellista, että joku jäi työelämän ulkopuolelle. Mutta jonkin aikaa sitten tuli moderni kapitalismi ja vaihtosuhteinen työ, ja sen jälkeen viimeiset vuosisadat me olemme eläneet semmoisilla työmarkkinoilla ja semmoisessa maailmassa, jossa ei tahdo olla tilaa muille kuin sataprosenttisesti, ehkä jopa satakymmenprosenttisesti työskenteleville ihmisille. Tilanne ei ole ihanteellinen, siitä pitää päästä pois, mutta ratkaisu löytyy jostakin muualta kuin työkyvyttömiä ihmisten painostamisesta minimitoimeentuloturvan menettämisen uhalla aidoille työpaikoille.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.